

به نام خدای مهربان

طراحی شده
ویژه امتحان
نهایی ۱۴۰۳

بانک سوالات امتحانی

یازدهم

رشته تجربی و ریاضی

مجموعه کتاب‌های
پرسوال

دین و زندگی ۲

با خیال راحت (۲۰) شو!

زهرا جعفری یزنی • سید هادی هاشمی

• برای دریافت محتوای
آموزش تکمیلی
این کد رو اسکن کن.

فهرست

بخش اول:

تفکر و اندیشه

۷	درس ۱: هدایت الهی
۱۱	نمونه سؤالات امتحانی
۱۵	درس ۲: تداوم هدایت
۱۹	نمونه سؤالات امتحانی
۲۴	درس ۳: معجزه جاویدان
۲۸	نمونه سؤالات امتحانی
۳۳	درس ۴: مسئولیت‌های پیامبر (ص)
۳۹	نمونه سؤالات امتحانی
۴۴	درس ۵: امامت، تداوم رسالت
۵۰	نمونه سؤالات امتحانی
۵۵	درس ۶: پیشوایان اسوه
۶۰	نمونه سؤالات امتحانی
۶۶	درس ۷: وضعیت فرهنگی، اجتماعی ...
۶۹	نمونه سؤالات امتحانی
۷۴	درس ۸: احیای ارزش‌های راستین
۷۸	نمونه سؤالات امتحانی
۸۳	درس ۹: عصر غیبت
۸۹	نمونه سؤالات امتحانی
۹۵	درس ۱۰: مرجعیت و ولایت فقیه
۱۰۰	نمونه سؤالات امتحانی

بخش دوم:

در مسیر

۱۰۸	درس ۱۱: عزت نفس
۱۱۴	نمونه سؤالات امتحانی
۱۱۶	درس ۱۲: پیوند مقدس
۱۲۰	نمونه سؤالات امتحانی

بخش سوم:

آزمون‌ها

۱۲۶	• آزمون‌های نوبت اول
۱۳۰	• آزمون‌های نوبت دوم

بخش چهارم:

پاسخ‌نامه

فلش کارت

۱۷۷

بخش اول

تفکر و اندیشه

امامت، تداوم رسالت

مشاوره: یک درس زیبا و داستانی در مورد رویدادهای جانشینی بلافاصله حضرت علی (ع) و سایر امامان بزرگوار به عنوان خلافت، ولایت و وصایت پیامبر اکرم (ص) در این درس تک تک رویدادها را با تمام اطلاعات تاریخی و اعداد و ارقام ذکر شده در کتاب بشناسید و سعی کنید آیات یا احادیث مربوط به هر رویداد (با تقدم و تاخر وقایع) را نیز با نشانه‌گذاری کلماتی در آن به رویداد مذکور متصل کنید و به پیام آیات و احادیث توجه ویژه‌ای داشته باشید. نکته بسیار مهم در این درس حلقه غیر است که همیشه در امتحانات از آن سوال به عمل می‌آید. پیش‌نها ما این است که همه آیات و احادیث این درس را به‌طور کامل حفظ نمایید.

مقدمه: از آنجا که قرآن کریم، آخرین کتاب آسمانی و رسول خدا خاتم پیامبران است، این سؤالات مطرح می‌شود که:

- طرح و برنامه خداوند برای جامعه اسلامی، پس از رسول خدا چیست؟
- این جامعه در چه مسیری و چگونه باید حرکت کند؟
- بعد از پیامبر اسلام (ص) رهبری مسلمانان بر عهده چه کسانی باید قرار بگیرد؟
- چرا ائمه اطهار (ع) نیز همچون پیامبر اکرم (ص) معصوم از گناه هستند؟

سرنوشت مسئولیت‌های پیامبر (ص) پس از رحلت ایشان

■ برای رسیدن به پاسخ سؤالاتی که در ابتدای درس مطرح شد، قبل از هر چیز لازم است مشخص شود که در میان مسئولیت‌های پیامبر کدام یک با رحلت ایشان پایان می‌پذیرد و کدام یک باید ادامه یابد؟

- در میان مسئولیت‌های سه‌گانه رسول خدا، **مسئولیت اول**، یعنی **دریافت و ابلاغ وحی** به مردم، با **ختم نبوت** پایان می‌پذیرد.
- **زیرا** کتاب قرآن، آخرین کتاب آسمانی است و نیازی به آوردن کتاب جدیدی نیست. (به علت عدم تحریف قرآن)
- اما دو مسئولیت دیگر، یعنی **«تعلیم و تبیین دین (مرجعیت دینی)»** و **«ولایت ظاهری»** پس از ایشان چه سرنوشتی پیدا می‌کنند؟

سه فرضیه مطرح شده در این زمینه

- **۱** قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) در این باره **سکوت** کرده‌اند.
 - **۲** همچون مسئولیت اول، **پایان** این دو مسئولیت را نیز اعلام نموده‌اند.
 - **۳** **جانشین** را تعیین نموده و دو مسئولیت «تعلیم و تبیین دین» و «ولایت ظاهری» را بر عهده وی قرار داده‌اند.
- **بطلان فرض اول روشن است؛ زیرا قرآن کریم، هدایت‌گر مردم در همه امور زندگی است و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیرگذار است، بی‌تفاوت باشد.**
- همچنین پیامبر اکرم (ص) **آگاه‌ترین** مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت‌هاست و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با **سکوت** و **بی‌توجهی** بگذرد.
 - در حقیقت، بی‌توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر **نقص دین اسلام** است و این در حالی است که دین اسلام **کامل‌ترین** دین الهی است.
- **فرض دوم نیز صحیح نیست؛ زیرا نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا (ص) نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت.**
- **زیرا گسترش اسلام** در نقاط دیگر ظهور **مکاتب و فرقه‌های** مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن‌گونه که پیامبر اداره می‌کرد، اداره نماید، افزون‌تر می‌شد.
 - علاوه بر این، اصولاً **حکومت** و اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری **تمام‌شدنی** و پایان‌پذیر نیست و همواره جامعه **نیازمند حاکم (ولایت ظاهری)** و **معلمی (مرجعیت دینی)** است که بتواند راه رسول خدا را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید.
- بنابراین فقط **فرض سوم، منطقی و قابل قبول است:**
- یعنی رسول اکرم (ص)، **به فرمان خداوند**، به تداوم تعلیم و تبیین دین و دوام حکومت پس از خود در **شکل امامت**، فرمان داده و جانشین خود را تعیین کرده است و **مانع تعطیلی** این دو مسئولیت شده است.

تعیین امام

- اکنون که نیاز به امام پس از رسول خدا روشن شده، این سؤال پیش می‌آید که چه کسی امام را **معین و معرفی** می‌کند و چگونه می‌توان او را شناخت؟
- از آنجا که امام همهٔ مسئولیت‌های پیامبر اکرم **جز دریافت و ابلاغ وحی** را دارد، بنابراین باید همان **صفات و ویژگی‌های پیامبر** را نیز داشته باشد تا مردم به وی **اطمینان** کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند.
- از جملهٔ این ویژگی‌ها «**عصمت**» است.
- البته تشخیص عصمت برای انسان‌ها **ممکن نیست**: یعنی انسان‌ها نمی‌توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است و مرتکب هیچ گناهی نمی‌شود.
- بنابراین، همان‌طور که پیامبر از **طرف خدا معرفی و معین** می‌شود (الله اعلم حيث يجعل رسالته)، **تنها** خداوند است که می‌تواند فرد شایستهٔ مقام **امامت** را معرفی کند و به مردم بشناساند.
- با تدبر در آیات و روایات مطمئن و مسلم نقل‌شده از پیامبر و مطالعهٔ تاریخ اسلام درمی‌یابیم که خداوند، **امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع)** را به جانشینی رسول خدا (ص) و امامت بعد از ایشان **منصوب** فرموده و نیز امامان معصوم (ع) پس از ایشان را معرفی کرده است.
- در اینجا به برخی از آیات و روایات مربوط به این مسئله می‌پردازیم.

۱ نزول آیهٔ انذار

- حدود سه سال از بعثت پیامبر (ع) گذشته بود که این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد:

(سورهٔ شعراء آیهٔ ۳۱۳)

﴿وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾

خویشان نزدیکت را انذار کن.

پیام‌ها: مراسم دعوت خویشان، نخستین اقدام برای معرفی امام علی (ع) به جانشینی پیامبر (ص) در سال سوم بعثت

- برای انجام دستور انذار، رسول خدا **چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم** را دعوت کرد و دربارهٔ اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به دین اسلام فراخواند.
- و از آنان برای **ترویج و تبلیغ اسلام** کمک خواست:
- همهٔ مهمانان **سکوت** کردند و جوابی ندادند، در میان **سکوت** آنان، علی بن ابی طالب (ع) که در آن زمان، نوجوانی بیش نبود، برخاست و گفت: «**من یار و یاور تو خواهم بود**، ای رسول خدا»
- درخواست پیامبر (ص)، در مهمانی **سه بار** مطرح شد و هر بار، همه سکوت کردند و تنها علی (ع) قاطعانه اعلام **آمادگی و وفاداری** کرد.
- پس از آن پیامبر (ص) دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود:

پیامبر اکرم (ص)

«همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.»

پیام‌ها: انتصاب حضرت علی (ع) به مقام اخوت، وصایت و خلافت پیامبر (ص)

تفکر: به نظر شما تعیین جانشین توسط پیامبر (ص) آن هم در شرایطی که ایشان هنوز موفقیتی کسب نکرده بود و حتی خویشانش نیز دعوت او را نپذیرفته بودند، چه پیام‌هایی دربر داشت؟

پاسخ: این اقدام پیامبر اکرم (ص) نشان می‌دهد که اولاً جانشینی پیامبر چنان اهمیتی دارد که از همان روزهای اول دعوت باید برای مردم مشخص شود. ثانیاً جانشینی پیامبر ویژگی‌هایی دارد که نمی‌توان آن را به انتخاب مردم واگذار کرد: به همین جهت باید از همان ابتدا به مردم معرفی شود تا مردم آن جانشین را بشناسند.

۲ نزول آیهٔ ولایت

- در یکی از روزها، فرشتهٔ وحی از جانب خداوند آیه‌ای بر پیامبر نازل کرد که در آن **ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان** مشخص شده بود:

(سورهٔ مانده آیهٔ ۵۵)

﴿أَمَّا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ﴾

همانا **ولی شما فقط** خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که **نماز** را بر پا می‌دارند و در حال **رکوع، زکات** می‌دهند.

پیام‌ها: آیهٔ ولایت و معرفی امام علی (ع) از سوی خداوند به عنوان سرپرست مسلمانان و جانشین پیامبر (ص)

ارتباطات: اعلام ولایت و سرپرستی حضرت علی (ع) در حدیث غدیر نیز بیان شده است: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ»

با نزول این آیه، رسول خدا (ص) دریافت که چنین واقعه‌ای رخ داده است و کسی در رکوع صدقه داده است و خداوند قصد معرفی او را دارد، با شتاب و در حالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد آمد و پرسید:

چه کسی در حال رکوع صدقه داده است؟

فقیری که انگشتری در دست داشت، به حضرت علی (ع) که در حال نماز بود، اشاره کرد و گفت:

آری، این مرد در حال رکوع، انگشتری خود را به من بخشید.

مردم که از محتوای آیه با خبر شده بودند، تکبیر گفتند و رسول خدا نیز، ستایش و سپاس خداوند را به جا آورد.

نزول این آیه در چنین شرایطی و اعلام ولایت حضرت علی از جانب رسول خدا، برای آن بود که: ۱- مردم با چشم خود ببینند ۲- و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

۳ حدیث جابر

در یکی از روزها، در مدینه، جبرئیل بر پیامبر نازل شد و آیه ۵۹ سوره نساء را بر ایشان خواند که قسمتی از آن چنین است:

(سوره نساء آیه ۵۹)

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ»

ای مؤمنان، از خدا اطاعت کنید و از رسول و ولی امرتان اطاعت کنید.

پیام‌ها: ۱ طرح و برنامه خداوند برای تداوم رسالت و اجرای احکام الهی در همه زمان‌ها پس از رسول خدا (ص) ۲ آیه اطاعت مقدمه نزول حدیث جابر و معرفی دوازده امام توسط پیامبر (ص) است. ۳ پیامبر (ص) مصادیق «اولی الامر» که امامان دوازده گانه می‌باشند را در حدیث جابر مطرح فرمودند.

ارتباطات: ۱ این آیه به قلمرو سوم رسالت پیامبر (ص) (ولایت ظاهری) اشاره دارد. (پایه ۱۱ درس ۴)

۲ بنا بر مسئولیت مرجعیت دینی پیامبر (ص) مصادیق اولی الامر که همان دوازده امام‌اند باید تبیین شود. (پایه ۱۱ درس ۴)

تعیین مصادیق آیه توسط رسول خدا (ص)

معمولاً وقتی آیه‌ای نازل می‌شد و حکم کلی موضوعی را بیان می‌فرمود، یاران رسول خدا نزد ایشان می‌آمدند و جزئیات حکم را می‌پرسیدند. مثلاً وقتی که آیات نماز نازل شد، یاران ایشان می‌خواستند چگونگی نماز خواندن را بدانند، از این‌رو، پیامبر اکرم (ص) به مسجد آمد و

به آنان فرمود: «این‌گونه که من نماز می‌خوانم، شما هم بخوانید.» آن‌گاه نماز خواندن را به آنان تعلیم داد. (مرجعیت دینی)

وقتی این آیه هم نازل شد، جابر بن عبدالله انصاری نزد رسول خدا آمد و گفت:

«یا رسول الله، ما خدا و رسول او را شناخته‌ایم، لازم است «اولی الامر» را نیز بشناسیم.»

رسول خدا (ص) فرمود:

پیامبر اکرم (ص)

«ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند. نخستین آنان علی بن ابی طالب است و سپس به ترتیب: حسن بن علی، حسین بن علی، علی بن الحسین، محمد بن علی؛ و تو در هنگام پیری او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان. پس از محمد بن علی به ترتیب، جعفر بن محمد، موسی بن جعفر، علی بن موسی، محمد بن علی، علی بن محمد، حسن بن علی و پس از ایشان فرزندش است که هم نام و هم کنیه من است، اوست که از نظر مردم پنهان می‌شود و غیبتش طولانی می‌گردد تا آنجا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، بر عقیده به او باقی می‌مانند.»

پیام‌ها: ۱ معرفی مصادیق «اولی الامر» توسط پیامبر (ص) ۲ حدیث جابر پس از نزول آیه اطاعت و پرسش جابر بن عبدالله انصاری از پیامبر (ص) مطرح شد. ۳ برشمردن نام هر ۱۲ امام به ترتیب در زمانی که هنوز پیامبر (ص) زنده است و امامت آغاز نشده است. ۴ بیان حدیث، مؤخر از زمان نزول آیه «اولی الامر»

ارتباط میان آیه و حدیث: با تفکر در آیه ۵۹ سوره نساء و حدیث جابر، پیام‌های زیر را تکمیل کنید

۱ مسلمانان باید از خدا، رسول او و اولی الامر اطاعت کنند.

۲ از آنجا که این سه اطاعت در کنار هم قرار گرفته‌اند، سرپیچی از هر مورد گناه و عملی حرام است.

۳ از آنجا که مصادیق اولی الامر در آیه مشخص نشده، برای آگاهی مردم و اشتباه نکردن آن‌ها لازم است که رسول خدا (ص) مصادیق اولی الامر را مشخص کند.

۴ بنا بر سخن پیامبر اکرم (ص) کسانی که مصادیق اولی الامر هستند، عبارت‌اند از: دوازده امام معصوم (ع)، شیعیان از امام علی (ع) تا حضرت مهدی (ع)

حواستون باشه: نام چهار امام «علی» است. ← امامان ۱، ۴، ۸، ۱۰

نام دو امام «محمد بن علی» است. ← امامان ۵ و ۹

نام دو امام «حسن بن علی» است. ← امامان ۲ و ۱۱

نام سه امام «محمد» و هم نام پیامبر (ص) هستند. ← امامان ۵، ۹، ۱۲

۴ حدیث ثقلین

پیامبر اکرم (ص) به طور مکرر، از جمله در روزهای آخر عمر خود می فرمود:

پیامبر اکرم (ص)

«أنتي تارك فيكم الثقلين كتاب الله وعترتي أهل بيتي ما إن تمسكتم بهما لن تضلوا أبداً و إنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض»

من در میان شما دو چیز گرانبها می گذارم، کتاب خدا و عترتم، اهل بیتم را. اگر به این دو تمسک جویند هرگز گمراه نمی شوید. و این دو هیچ گاه از هم جدا نمی شوند تا اینکه کنار حوض کوثر بر من وارد شوند.

پیام ها: تأکید همیشگی پیامبر (ص) بر همراهی قرآن و اهل بیت (ع) و تمسک به آن

ارتباطات: مرتبط با حدیث «علي مع القرآن و القرآن مع علي» که بیانگر راه ماندگاری در صراط مستقیم هستند. (پایه ۱۱ درس ۶)

تفکر: با تفکر در این حدیث، این پیام ها استخراج می شوند:

- ۱ همان طور که قرآن و پیامبر از هم جدا نمی شوند، قرآن و اهل بیت (ع) نیز همواره با هم اند.
- ۲ همان طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است.
- ۳ در صورتی مسلمانان گمراه نمی شوند که به قرآن و اهل بیت (ع) به همراه هم و همزمان تمسک جویند.
- ۴ نمی توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر (ص) پیروی کرد، بلکه باید از هر دو پیروی کرد.

۵ حدیث منزلت

وقتی خداوند حضرت موسی (ع) را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند خواست که برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم قرار دهد. خداوند نیز درخواست حضرت موسی را پذیرفت و او را مشاور و وزیر وی قرار داد. پیامبر اکرم (ص) نیز بارها به حضرت علی (ع) فرمود:

پیامبر اکرم (ص)

«أنت مني بمنزلة هارون من موسى إلا أنه لا نبي بعدي»

تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی؛ جز این که بعد از من، پیامبری نیست.

پیام ها: ۱ بیان ختم نبوت و جانشینی حضرت علی (ع) ۲ عبارت «أنت مني بمنزلة هارون من موسى» بیانگر جانشینی حضرت علی (ع) است. ۳ عبارت «إلا أنه لا نبي بعدي»، بیانگر پایان پیامبر و ختم نبوت می باشد. ۴ تشبیه امام علی (ع) به هارون و پیامبر (ص) به موسی (ع)

۵ حدیث غدیر

پیامبر گرامی اسلام (ص) در سال دهم هجرت عازم مکه شد تا فریضة حج را به جا آورد.

این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد، به «حجّة البلاغ» و «حجّة الوداع» مشهور است. در این حج هزاران نفر شرکت کرده بودند تا روش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا (ص) فرا گیرند و حج را با ایشان به جا آورند. (مرجعیت دینی) پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به مدینه در روز هجدهم ماه ذی حجه، در محلی به نام غدیر خم این آیه نازل شد:

(سوره مائده آیه ۶۷)

«يا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ»

ای رسول، آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده برسان و اگر چنین نکنی، رسالتش را ادا نکرده ای و خداوند تو را از مردمان حفظ می کند؛ خداوند کافران را هدایت نمی کند.

پیام ها: ۱ آیه ابلاغ - دستور الهی به تعیین جانشین پیامبر (ص) در حجّة الوداع ۲ آیه ابلاغ پس از حجّة البلاغ یا حجّة الوداع ۳ مقدمه طرح حدیث غدیر ۴ اهمیت حادثه غدیر که به میزان اهمیت رسالت می باشد. ۵ وجود خطر در مسیر ابلاغ دستور الهی

تدبر: در آیه ۶۷ سوره مائده تدبر کنید و به سؤال های زیر پاسخ دهید.

- ۱ خداوند چه فرماتی به پیامبر می دهد؟ پاسخ: آنچه که بر او نازل شده به مردم برساند و ابلاغ کند.
- ۲ اهمیت این فرمان چقدر است؟ پاسخ: به اندازه ای که اگر انجام نشود، اصل رسالت به انجام نرسیده است.
- ۳ چرا خداوند به پیامبر اکرم (ص) وعده می دهد که او را حفظ خواهد کرد؟ پاسخ: زیرا ابلاغ این پیام منافع برخی را به خطر می انداخت و احتمال آن بود که به مخالفت برخیزند. پیامبر (ص) در معرفی علی (ع) به عنوان جانشین خود نگران مخالفت و کارشکنی آنان بود، زیرا حضرت علی (ع) به عنوان شخصیتی قاطع و انعطاف ناپذیر شناخته شده بود؛ نومسلمانی که علی (ع) پیش تر در جنگ ها بستگان شان را به قتل رسانده بود، کینه او را در دل داشتند؛ علی (ع) به هنگام وفات پیامبر ۳۳ ساله بود و پذیرش رهبری او در جامعه ای که سن افراد و شیخوخیت ملاک مهمی در تصدی مناصب بود، امر ساده ای نبود. این امر در جنگ تبوک که پیامبر (ص)، حضرت علی (ع) را به جای خود در مدینه قرار داد یا در واپسین لحظات عمر خود اسامه بن زید را به فرماندهی منصوب کرد، بروز یافت.

- بعد از نزول این آیه، پیامبر اکرم دستور داد همه **تولف** کنند.
- **دلیل** ← تا بازماندگان برسند و آنان که پیش رفته‌اند، برگردند.
- ظهر شده بود: ابتدا نماز را به‌جا آوردند و سپس، پیامبر در یک **سخنرانی مهم و مفصل** با مردم سخن گفت و آنان را برای دریافت آن پیام بزرگ آماده کرد.
- آن حضرت در قسمتی از سخنرانی، از مردم پرسید:
 - **أَيُّهَا النَّاسُ: ای مردم،**
 - **مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ: چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟**
 - گفتند: خدا و پیامبرش بر ما **ولایت و سرپرستی** دارند.
 - سپس پیامبر (ص) فرمود: **مَنْ كُنْتُ مَوْلَاً: هر کس که من ولی و سرپرست اویم،**
 - **فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاً: علی نیز ولی و سرپرست اوست.**
 - و این جمله را **سه بار** تکرار کرد.
 - ایشان در پایان سخنرانی نیز از **حاضران** خواست که مطالب گفته شده را به **غایبان** برسانند.
 - پس از آن، مردم برای **عرض تبریک و شادباش** به سوی امام آمدند و با وی **بیعت** کردند.

حواستون باشه: هر بخش از آیه تبلیغ دارای پیام‌های مختلفی از سوی خداوند است.

پیام‌های آیه تبلیغ

تأکید	﴿ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ﴾
اخطار	﴿ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ﴾
تشویق	﴿ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴾
تهدید	﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴾

تفکر: درباره واقعه بزرگ غدیر بیندیشید و به سؤال‌های زیر پاسخ دهید:

- الف) چرا مراسم غدیر هم‌زمان با بزرگ‌ترین اجتماع مسلمانان برگزار شد؟ پاسخ:** به‌خاطر اینکه مسئله خلافت و جانشینی حضرت علی (ع) به وسیله حجاج که بیش از صد هزار نفر بودند به سراسر سرزمین‌های اسلامی رسانده شود تا حجت بر مردم در مورد نصب امام و جانشینی رسول خدا تمام شده باشد و بعداً ادعا نکنند که پیامبر (ص) جانشینی برای خود نصب نکرده است.
- ب) چرا خداوند انجام ندادن این مأموریت را مساوی با عدم انجام رسالت اعلام کرد؟ پاسخ:** تداوم راه پیامبر منوط به این بود که بعد از ایشان جانشین شایسته‌ای برای آن حضرت تعیین شود تا راه و منش ایشان را ادامه دهد. در غیر این صورت بعد از وفات رسول خدا، اصل دین در معرض تهدید قرار می‌گرفت و جامعه اسلامی رو به ضعف و زوال می‌نهاد، پس انجام ندادن این مأموریت که باعث لطمه به دین می‌شد، مساوی عدم انجام رسالت بود.
- ج) تبریک و تهنیت مردم به حضرت علی (ع) پس از پایان مراسم، نشانه چیست؟ پاسخ:** آشکار است که این شادباش در صورتی صحیح است که در آن روز حضرت علی (ع) از سوی خدا و رسول او به مقامی بلند رسیده باشد و جز در این صورت تهنیت معنی نداشت، در واقع این تبریک نشانه معرفی امام علی (ع) به عنوان جانشین پیامبر (ص) است و تبریک و دست دادن به منزله بیعت و قبول ولایت از جانب مردم است.
- د) چرا کلمه «مولی» در حدیث غدیر به معنای سرپرست است، نه دوست؟ پاسخ:** اولاً: پیامبر اسلام پیش از جمله «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاً» فرمودند: «أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ» همان‌طور که در جمله پیشین صحبت از اولویت و ولایت است در جمله بعد هم باید صحبت از ولایت و سرپرستی باشد تا ارتباط معنوی در جمله محفوظ بماند. ثانیاً: هیچ عاقلی باور نمی‌کند که پیامبر مردم را در آن شرایط و با آن هوای گرم نگه دارد و منظورش فقط این باشد که بگوید هر کس من دوست او هستم علی (ع) نیز دوست اوست. ثالثاً: اگر مولی به معنی دوست باشد ابلاغ نشدن چنین پیامی نمی‌تواند مساوی انجام نپذیرفتن رسالت الهی قرا گیرد.

جمع‌بندی: رویدادهای انتصاب حضرت علی (ع) و امامان بزرگوار به خلافت و جانشینی پیامبر (ص):

- ۱ **نزول آیه انذار:** دعوت از ۴۰ نفر از بزرگان بنی‌هاشم: درخواست سه باره پیامبر (ص): سکوت جمع و پاسخ مثبت حضرت علی (ع) در هر سه بار: انتصاب حضرت علی (ع) به مقام برادری و جانشینی و وصایت پیامبر (ص)
- ۲ **نزول آیه ولایت:** اتفاق حضرت علی (ع) در رکوع نماز در مسجد به یک فقیر و نزول آیه در شأن ایشان: طراحی صحنه‌ای که همه مردم حاضر باشند و ببینند تا امکان کتمان و مخفی کردن آن از بین برود.
- ۳ **حدیث جابر:** نزول آیه ۵۹ سوره نساء و سؤال جابر بن عبدالله انصاری از پیامبر (ص) در مورد معنا و مصادیق عبارت «اولی الامر» در این آیه: برشمردن نام ۱۲ امام: پیش‌گویی پیامبر (ص) از عمر جابر
- ۴ **حدیث ثقلین:** فرمایش مکرر پیامبر (ص) در روزهای آخر عمر خود مبنی بر تضمین هدایت همیشگی مردم ناشی از تمسک به دو سرمایه بزرگ یعنی قرآن و اهل بیت و اتصال همیشگی آن دو تا روز قیامت

۵ حدیث منزلت: تشبیه منزلت و جایگاه امام علی (ع) توسط پیامبر (ص) به منزله هارون نزد موسی و بیان این مطلب که ایشان آخرین پیامبر الهی هستند و پس از ایشان دین جدیدی نخواهد آمد.

۶ حدیث غدیر: بیانات پیامبر (ص) در معرفی جانشینی امام علی (ع) در سال آخر عمر خود و در مسیر بازگشت از مراسم حج در محلی به نام غدیر خم که به امر خداوند و برای اتمام رسالت ۲۳ ساله ایشان ضروری بود.

عصمت ائمه اطهار (ع)

از آنجا که امام علی (ع) و دیگر امامان دو مسئولیت رهبری و مرجعیت دینی مسلمانان را پس از رسول خدا بر عهده دارند، ضروری است که آنان نیز مصون از گناه و خطا باشند.

چنان که توضیح داده شد، ضرورت داشتن این ویژگی، یکی از دلایل معرفی امام از جانب خداست. در آیاتی از قرآن کریم و سخنان رسول خدا به این مسئله اشاره شده است که یکی از آنها نزول آیه تطهیر است.

نزول آیه تطهیر

ام سلمه، همسر رسول خدا (ص) می گوید: «روزی ایشان در خانه استراحت می کرد که دختر بزرگوارش فاطمه زهرا (س) وارد شد و سلام کرد. پیامبر (ص) پاسخ داد و ایشان را به کنار خود دعوت کرد، پس از وی، حضرت علی (ع)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) آمدند. رسول خدا (ص) آنان را نیز در کنار خود جای داد. آن گاه برای آنان این گونه دعا کرد و فرمود: **خدایا! اینان اهل بیت من اند؛ آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن!**» در همین زمان، فرشته وحی آمد و آیه تطهیر را قرائت کرد.

(سوره احزاب آیه ۳۳)

﴿أَتَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

همانا خدا اراده کرده که از شما اهل بیت پلیدی و ناپاکی را دور گرداند و شما را کاملاً پاک و ظاهر قرار دهد.

پیام ما: آیه تطهیر و اعلام عصمت اهل بیت (ع)

با تفکر در آیه تطهیر درمی یابیم که:

- ۱ این آیه هر گونه گناه و پلیدی را از پیامبر اکرم (ص)، امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) دور می داند و آنان را معصوم از گناه و پلیدی معرفی می کند.
 - ۲ این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر را در بر می گیرد که مقام عصمت دارند؛ یعنی در اینجا افراد خاصی از اهل بیت مورد نظر است و شامل همه نمی شود.
 - ۳ چون این تعداد خاص معصومانند، سخن و عمل آنان، مطابق با دین و بیان کنندۀ دستورات الهی است.
- پیامبر اکرم برای آگاهی مردم از این موضوع، مدت ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه فاطمه (س) می گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می زد و آیه تطهیر را می خواند.

تذکر: از آنجا که در زمان رسول خدا از میان اهل بیت فقط امام علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین حضور داشتند، در این داستان تنها نام این چهار بزرگوار ذکر شده است. در سخنان دیگر پیامبر، امامان بعدی هم جزء اهل بیت شمرده شده اند.

نتیجه:

- با بررسی این آیات و احادیثی که گفته شد روشن می شود:
- پیامبر اکرم با هدایت و راهنمایی خداوند، حضرت علی و یازده فرزند ایشان را به جانشینی خود معرفی کرده است و آنان عهده دار مسئولیت امامت اند. (آیه اطاعت و حدیث جابر)
- لازمه این مرتبه از جانشینی، علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است؛ همان گونه که رسول خدا این دو ویژگی را دارا بود. (آیه تطهیر و حدیث ثقلین)
- حضرت فاطمه زهرا جزء اهل بیت است و اگر چه عهده دار امامت نبوده، اما علم و عصمت کامل دارد و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است. (آیه تطهیر)

خواستون باشه: در داستان های ذکر شده در این درس موارد مهمی وجود داره که باید خیلی دقت کنین:

- ۱ سه بار تکرار: هم در جریان نزول آیه انذار رخ داد که پیامبر (ص) سه بار درخواست کمک و یاری کردند و هم در واقعه غدیر که باز هم پیامبر (ص) «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ» رو سه بار تکرار کردند.
- ۲ آیه ولایت در زمان ظهر نازل شد و آیه تطهیر رو پیامبر (ص) هر روز صبح به هنگام رفتن (نه بازگشتن!) به مسجد در مقابل خانه حضرت فاطمه (ص) می خواند.
- ۳ صدای تکبیر یاران مربوط به نزول آیه ولایت هستش و صدای تبریک یاران و همچنین رساندن پیام به غایبان مربوط به واقعه غدیر.
- ۴ از نظر زمانی نخستین رویداد مربوط به نزول آیه انذار و مراسم دعوت خویشان و آخری هم حدیث ثقلین و یکی قبلش هم واقعه غدیر!
- ۵ نزول آیه انذار و اطاعت و ابلاغ به ترتیب مقدم بر بیان حدیث اخوت و جابر و غدیر است.
- ۶ بارها خطاب پیامبر به حضرت علی (ع) مربوط به حدیث منزلت است.
- ۷ به طور مکرر در روزهای آخر عمر پیامبر (ص) مربوط به حدیث ثقلین است.

سؤالات امتحان

● ● ● بخش اول: از «مسئولیت مرجعیت علمی و ولایت ظاهری» تا «آیه اطاعت» ● ● ●

🕒 آیات و احادیث

۳۶۶. آیه «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ» چه زمانی نازل شد و با نزول این آیه، خداوند چه فرمانی به پیامبر (ص) داد؟

۳۶۷. آیه زیر را تکمیل نموده و ترجمه آن را بنویسید.

«إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ.....»

۳۶۸. با تدبیر در آیه «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) این آیه به چه نامی مشهور است؟

ب) آیه در شأن چه کسی است؟

ج) در این آیه ویژگی‌های چه کسی مشخص شده است؟

۳۶۹. با دقت در آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اطِيعُوا اللَّهَ وَ اطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ» به سؤالات پاسخ دهید.

الف) این آیه با کدام حدیث مرتبط است؟

ب) مصداق «اولی الامر» در آیه چه کسانی هستند؟

ج) آیه فوق در مدینه نازل شد یا مکه؟

🕒 سؤالات درست و نادرست

۳۷۰. تمام مسئولیت‌های پیامبر (ص) پس از ایشان تداوم می‌یابد.

۳۷۱. تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشتاساند.

۳۷۲. آیه ولایت در منزل ام‌سلمه نازل شد.

۳۷۳. امام دوازدهم هم‌نام و هم‌کتیبه پیامبر است و این موضوع در حدیث جابر آمده است.

۳۷۴. ختم نبوت به معنای پایان مسئولیت‌های دوگانه از مسئولیت‌های پیامبر (ص) است.

۳۷۵. معرفی امام علی (ع) به عنوان جانشین پیامبر اکرم (ص) برای اولین بار در واقعه انذار بود.

🕒 سؤالات جای خالی

۳۷۶. امام تمام مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) به‌جز _____ را دارد.

۳۷۷. تشخیص ویژگی _____ امامان برای انسان‌ها ممکن نیست.

۳۷۸. در آیه _____ ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان مشخص شده است.

۳۷۹. رسول اکرم (ص) به فرمان خداوند، به تداوم تعلیم و تبیین دین و دوام حکومت پس از خود به شکل _____ فرمان داده است.

۳۸۰. در حدیث _____ نام یکایک ائمه ذکر شده است.

۳۸۱. در میان مسئولیت‌های سه‌گانه مقام رسالت، مسئولیت _____ با ختم نبوت، پایان می‌پذیرد.

🕒 کشف ارتباط

۳۸۲. هر یک از موارد سمت راست با کدام مورد در سمت چپ مرتبط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است).

الف) حدیث جابر	⊙	⊙	(۱) آیه انذار
ب) ۳ سال پس از بعثت پیامبر (ص)	⊙	⊙	(۲) آیه ولایت
ج) انفاق در حال رکوع	⊙	⊙	(۳) آیه اولی الامر
		⊙	(۴) آیه ابلاغ

🕒 سؤالات کوتاه پاسخ

۳۸۳. چرا آیه ولایت، در هنگام انجام واقعه‌ای که مردم ناظر آن بودند، نازل شد؟

۳۸۴. طبق حدیث جابر چه کسانی بر عقیده امام زمان (عج) باقی می‌مانند؟

۳۸۵. وقتی آیات نماز نازل شد یاران رسول خدا (ص) چه سؤالی کردند؟

۳۸۶. در دعوت آشکار پیامبر (ص) چند نفر حضور داشتند؟

۳۸۷. معرفی امام در مراسم دعوت خویشان توسط پیامبر (ص) چند سال پس از بعثت بود؟

۳۸۸. پاسخ حضرت علی (ع) به درخواست بیعت رسول خدا (ص) در دعوت خویشان چه بوده است؟

۳۸۹. طبق پیشگویی پیامبر (ص) جابر در سن پیری کدام امام را می‌بیند؟ و درخواست ایشان از جابر چه بود؟

۳۹۰. کدام‌یک از مسئولیت‌های رسول خدا (ص) پس از ایشان ادامه می‌یابد؟

تعریف اصطلاح

۳۹۱. اولی الامر:

سؤالات دو گزینه‌ای

۳۹۲. موضوع جانشینی امام علی (ع) و خاتمیّت رسالت، از کدام عبارت شریف استنباط می‌گردد؟

الف) «إِنِّي تَارِكٌ فَيْكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ عَرْتِي أَهْلَ بَيْتِي»
ب) «أَنْتَ مِنْتَی بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي»

۳۹۳. کدام‌یک از مسئولیت‌های رسول خدا (ص) پایان‌پذیر است و عامل اصلی اتمام آن چیست؟

الف) مرجعیت علمی - رشد عقلی مردم
ب) دریافت و ابلاغ وحی - ختم نبوت

۳۹۴. سه سال پس از بعثت پیامبر اکرم (ص) از سوی خداوند متعال چه فرمانی صادر شد؟

الف) «وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ»
ب) «أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ»

۳۹۵. با توجه به حدیث شریف منزلت، تفاوت منزلت هارون (ع) برای موسی (ع) و امام علی (ع) برای پیامبر (ص) به دلیل کدام ویژگی پیامبر (ص) بود؟

الف) خاتمیّت
ب) عصمت

۳۹۶. ظهور فرقه‌ها و اندیشه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات پیچیده اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، بیانگر نیاز به _____ و _____ بودن آن است.

الف) رسالت و نبوت در استمرار این حرکت - انسانی
ب) امامت و رهبری در گستره زمان - الهی

۳۹۷. اگر گفته شود: «راه‌حل دین اسلام برای تداوم رسالت و اجرای احکام الهی در همه زمان‌ها چیست؟» مفهوم کدام آیه پاسخ به این سؤال است؟

الف) «إِنَّمَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»
ب) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ»

سؤالات سه گزینه‌ای

۳۹۸. چند مورد از جملات زیر پیام آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» می‌باشد؟

الف) بنابراین سخن پیامبر (ص)، مصادیق اولی الامر، چهارده معصوم (ع) می‌باشند.

ب) همه مؤمنان در همه زمان‌ها و مکان‌ها باید از خدا و رسول و صاحبان امر اطاعت کنند.

ج) پیامبر (ص) صاحبان امر را به جانشینی خود و عهده‌دار مسئولیت امامت معرفی کرده است.

د) سه (۱) دو (۲) یک (۳)

۳۹۹. پیامبر (ص) با نزول کدام آیه شریفه دوازده امام را معرفی نموده است؟

۱) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ»

۲) «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»

۳) «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»

۴۰۰. کدام عبارت، با اعلام ولایت حضرت علی (ع) از جانب رسول خدا (ص) مرتبط می‌باشد، تا امکان مخفی کردن آن توسط مردم نباشد؟

۱) «...لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ...»

۲) «...فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَ اللَّهُ يَعْصَمُكَ مِنَ النَّاسِ...»

۳) «...وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ...»

۴۰۱. کدام آیه شریفه، هنگامی که امیرالمؤمنین (ع) در حال رکوع بود، نازل شد و پیام آن آیه کدام است؟

۱) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ...» - تأکید بر اقامه نماز

۲) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ...» - معرفی جانشین پیامبر (ص)

۳) «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ...» - معرفی جانشین پیامبر (ص)

۴۰۲. پیامبر گرامی اسلام (ص) در تبیین کدام آیه شریفه، حضرت مهدی (عج) را به مسلمانان معرفی کرده بودند؟

۱) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ»

۲) «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»

۳) «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»

پاسخ کامل (تشریحی)

۴۰۳. دربارهٔ پایان یافتن یا تداوم دو مسئولیت پیامبر اکرم (ص)، یعنی مرجعیت دینی و ولایت ظاهری، چند فرض مطرح است؟ آن‌ها را بنویسید.
۴۰۴. توضیح دهید که چرا فرض اول، یعنی سکوت قرآن کریم و پیامبر (ص) دربارهٔ پایان دو مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری، باطل است؟
۴۰۵. چرا فرض دوم، یعنی پایان دو مسئولیت مرجعیت دینی و ظاهری از نظر قرآن و پیامبر (ص) صحیح نیست؟
۴۰۶. کدام یک از سه فرض ارائه شده دربارهٔ پایان یا تداوم دو مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری پس از رسول خدا (ص) منطقی و قابل قبول است؟ چرا؟
۴۰۷. چه کسی امام را معین و معرفی می‌کند و چگونه می‌توان او را شناخت؟
۴۰۸. بعد از گذشت حدود سه سال از بعثت پیامبر (ص) کدام فرمان از جانب خدا برای پیامبر (ص) آمد و پیامبر چگونه عمل کرد؟
۴۰۹. چرا پیامبر (ص) در شرایطی که هنوز موقعیتی کسب نکرده بود و حتی خویشانش نیز دعوت او را نپذیرفته بودند، جانشین خود را معین کرد؟ انجام این کار در زمانی که هنوز اسلام پیشرفت نکرده بود به چه معناست؟
۴۱۰. چگونه از آیه ولایت، برای تعیین امامت حضرت علی (ع) استفاده می‌شود؟
۴۱۱. وقتی جابر از رسول خدا (ص) سؤال کرد «اولی الامر، چه کسانی هستند، ایشان چه فرمودند؟»

بخش دوم: از «حدیث ثقلین» تا «نتیجه‌گیری»

آیات و احادیث

۴۱۲. حدیث ثقلین را تکمیل نموده و به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف) «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ وَ مَا إِنَّ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا وَإِنَّهُمَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ»
- ب) دو پیام از پیام‌های حدیث ثقلین را بنویسید.
- ج) منظور از ثقلین چیست؟
- د) نتیجه تمسک به ثقلین کدام است؟
۴۱۳. با دقت در حدیث «أَنْتَ مَنِي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي» به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف) این حدیث، به چه نامی مشهور است؟
- ب) حدیث فوق به چه موضوع مهمی اشاره دارد؟
۴۱۴. با تدبیر در آیه «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» به سؤالات پاسخ دهید.
- الف) خداوند چه فرمانی به پیامبر می‌دهد؟
- ب) اهمیت این فرمان چقدر است؟
- ج) چرا خداوند به پیامبر اکرم (ص) وعده می‌دهد که او را حفظ خواهد کرد؟
- د) آیه فوق با کدام حدیث ارتباط معنایی دارد؟
۴۱۵. آیه شریفه زیر را تکمیل نموده و سپس به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف) «إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ»
- ب) آیه شریفه به چه نامی مشهور است؟ و در کجا نازل شد؟
- ج) دو پیام آیه فوق را بنویسید.
۴۱۶. عبارت «أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ» پس از نزول کدام آیه و قبل از کدام حدیث بیان گردیده است؟
۴۱۷. حدیث «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ» کجا و از طرف چه کسی بیان شده و در رابطه با چه موضوعی است؟

سؤالات درست و نادرست

۴۱۸. حدیث منزلت در سال دهم هجرت، در محلی به نام غدیر خم بیان شد.
۴۱۹. موضوع غیبت امام زمان (عج) در حدیث ثقلین آمده است.
۴۲۰. در غدیر، رسول اکرم (ص) برای اولین بار علی (ع) را به عنوان برادر، وصی و جانشین خود معرفی کردند.
۴۲۱. آیه ابلاغ در آخرین سال زندگی پیامبر (ص) نازل شد.
۴۲۲. در حدیث غدیر کلمه «مولا» به معنای دوست می‌باشد.
۴۲۳. استجابت دعای پیامبر (ص) که به پیشگاه خداوند عرض کرد: «خداوند! اینان اهل بیت من هستند، آنان را از هر یلیدی و نایاکی حفظ کن» با نزول آیه اولی الامر رقم خورد.

سؤالات جای خالی

۴۲۴. پیامبر (ص) به طور مکرر، از جمله روزهای آخر عمر خود حدیث _____ را می فرمود.
۴۲۵. پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه (س) بر همه مسلمانان واجب است و سرچشمه _____ و _____ است.
۴۲۶. در صورتی مسلمانان همراه نمی شوند که _____ و _____ پیروی کنند.
۴۲۷. وقتی خداوند حضرت موسی (ع) را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند خواست که برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و _____ قرار دهد.
۴۲۸. در زمان غیبت کبری کسانی که _____ داشته باشند، بر عقیده به امام دوازدهم باقی می مانند.
۴۲۹. لازمه جانشینی رسول خدا (ص) _____ کامل و _____ از گناه و اشتباه است.
۴۳۰. آیه _____ تعداد خاصی از خانواده پیامبر (ص) را در برمی گیرد که مقام عصمت دارند.

کشف ارتباط

۴۳۱. هر یک از موارد سمت راست با کدام عبارت از سمت چپ متناسب است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

الف) مبارزه حضرت موسی (ع) با فرعون	•	•	۱) حدیث غدیر
ب) فریضه حج در سال دهم هجرت	•	•	۲) آیه تطهیر
ج) خانه ام سلمه همسر رسول خدا (ص)	•	•	۳) حدیث جابر
د) مهمانی بزرگان بنی هاشم	•	•	۴) حدیث منزلت
			۵) آیه انداز

سؤالات کوتاه پاسخ

۴۳۲. آیاتی که به معرفی جانشینان رسول خدا (ص) پرداخته اند را بنویسید.
۴۳۳. چهار مورد از احادیثی که درباره ولایت و جانشینی امام علی (ع) است را نام ببرید.
۴۳۴. وقتی خداوند حضرت موسی (ع) را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند چه درخواستی کرد؟
۴۳۵. پس از نزول آیه تطهیر، تا مدت ها کار هر روز صبح پیامبر (ص) هنگام رفتن به مسجد چه بود؟ چرا؟
۴۳۶. درخواست پیامبر (ص) پس از پایان سخنرانی در روز غدیر چه بود؟
۴۳۷. لازمه جانشینی رسول (ص) داشتن کدام ویژگی هاست؟
۴۳۸. چرا پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه زهرا (س) بر همه مسلمانان واجب است؟
۴۳۹. براساس حدیث ثقلین دو چیز گران بها که پیامبر (ص) پس از رحلت خود برای مردم به جا گذاشتند چه بود و درباره آن ها چه سفارشی فرمود؟
۴۴۰. نتیجه تمسک به قرآن و اهل بیت (ع) چیست؟
۴۴۱. پیامبر (ص) قبل از نزول آیه تطهیر چه دعایی فرمودند؟
۴۴۲. پیامبر (ص) قبل از بیان حدیث غدیر «من کنت مولا فلهذا علی مولا» چه فرمودند؟

تعریف اصطلاح

۴۴۳. حجة البلاغ و حجة الوداع:

۴۴۴. ثقلین:

سؤالات دو گزینه ای

۴۴۵. واقعه غدیر خم در سال _____ هجری رخ داد که _____ از مراسم حج بود و این واقعه مؤخر بر نزول آیه _____ می باشد.
- الف) دهم - پس - ابلاغ
ب) یازدهم - پیش - ولایت
۴۴۶. جابر بن عبدالله انصاری مأمور ابلاغ سلام رسول خدا (ص) به کدام یک از امامان معصوم گردید و درخواست سه باره پیامبر اکرم (ص) برای بیعت با ایشان که هر بار، همه به جز علی (ع) سکوت کردند، مربوط به کدام یک از موقعیت های تاریخی بود؟
- الف) محمد بن علی - یوم الانذار
ب) جعفر بن محمد - حجة الوداع
۴۴۷. وجوب پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه زهرا (س) از کدام آیه شریفه قابل دریافت است؟
- الف) «یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم»
ب) «انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا»
۴۴۸. پیامبر گرامی اسلام (ص) کدام آیه را درحالی که با شتاب به سوی مسجد می آمد، برای آگاهی مردم می خواند و مصداق آن کیست؟
- الف) تطهیر - امام علی و حضرت زهرا و حسین (ع) را در کنار خود جای داد و فرمود: خدایا اینان اهل بیت من هستند.
ب) ولایت - امام علی (ع) که مردم به چشم خود ببینند و از زبان پیامبر (ص) بشنوند و امکان کتمان آن از بین برود.

۴۴۹. با توجه به آیه شریفه «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ...» اهمیت این فرمان در کدام جمله است؟
الف) «مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ»
ب) «فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»

۴۵۰. موضوعات «غیبت امام زمان (ع)» و «ختم نبوت» در کدام احادیث مطرح شده‌اند؟

الف) غدیر - ثقلین
ب) جابر - منزلت

سؤالات سه گزینه‌ای

۴۵۱. از بین مفاهیم مطرح شده، چند مورد آن پیام حدیث ثقلین می‌باشد؟

- الف) همان‌طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است.
ب) اهل بیت به معنای خاص که از هر پلیدی دور باشند، فقط شامل امامان دوازده‌گانه می‌شود.
ج) همان‌طور که قرآن و پیامبر (ص) از هم جدا نمی‌شوند، قرآن و اهل بیت (ع) نیز همواره با هم‌اند.
د) نمی‌توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر (ص) پیروی کرد؛ بلکه باید از هر دوی آن‌ها پیروی نمود.
ه) اطاعت از اهل بیت پیامبر (ص) بر هر مسلمانی واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری اوست.
- ۱) چهار
۲) دو
۳) سه

۴۵۲. کدام مورد، مفهوم مناسبی برای آیه تطهیر بیان نموده است؟

- ۱) آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده به مردم برسان و خداوند تو را از مردمان حفظ می‌کند.
۲) همانا خداوند اراده کرده که دور گرداند از شما اهل بیت پلیدی و ناپاکی را و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار داد.
۳) به‌درستی خداوند اراده کرده است که از اهل بیت پلیدی و ناپاکی را دور گرداند و شما تطهیرکننده ایشان می‌باشید.

۴۵۳. هدف پیامبر (ص) از حضور مکرر و مرور روزانه از منزل حضرت زهرا (س) بیان چه مطلبی بود و برای تبیین آن، کدام آیه شریفه را تلاوت می‌کردند؟

- ۱) معرفت اهل بیت (ع) - «أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ...»
۲) عصمت اهل بیت (ع) - «أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ...»
۳) عصمت اهل بیت (ع) - «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ...»

۴۵۴. مطابق حدیث جابر، پایبندی بر عقیده به امام زمان (ع) مستلزم چیست و پیامبر اکرم (ص) به کدام خصوصیت ایشان اشاره نموده است؟

- ۱) ایمان و اعتقاد راسخ - غیبت طولانی و پنهان شدن از نظر مردم
۲) تلاش و مجاهده در راه دین - غیبت طولانی و پنهان شدن از نظر مردم
۳) ایمان و اعتقاد راسخ - عمر طولانی و تشکیل حکومت جهانی مستضعفین

۴۵۵. کدام بخش از آیه شریفه «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَ اللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» وجود مخاطرات در مسیر تبلیغ دین را اعلام می‌کند؟

- ۱) «إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»
۲) «وَ اللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ»
۳) «إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ»

پاسخ کامل (تشریحی)

۴۵۶. با تدبیر در آیات و روایات مطمئن و مسلم نقل شده از پیامبر (ص) و مطالعه تاریخ اسلام چه مطلبی را درباره جانشینی رسول خدا (ص) درمی‌یابیم؟

۴۵۷. آیه تطهیر در کجا نازل شده و شأن نزول آیه را توضیح دهید.

۴۵۸. با استناد به حدیث غدیر ولایت و جانشینی حضرت علی (ع) را اثبات کنید.

۴۵۹. جایگاه حضرت فاطمه (س) در بین اهل بیت (ع) چگونه است؟

۴۶۰. چرا آیه تطهیر در زمان رسول خدا (ص) فقط شامل امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س) و امام حسن (ع) و امام حسین (ع) می‌شد؟

یک گام فراتر

۴۶۱. ترتیب نام ائمه (ع) در کدام گزینه به‌درستی آمده است؟

الف) علی بن محمد - علی بن حسین - محمد بن علی - موسی بن جعفر

ب) حسن بن علی - محمد بن علی - موسی بن جعفر - علی بن محمد

۴۶۲. کدام گزینه به یکی از دو ثقل معرفی شده توسط پیامبر اکرم (ص) اشاره نموده است؟

الف) «... وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا»
ب) «وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا»

۴۶۳. ترتیب رویدادهای جانشینی حضرت علی (ع) به عنوان جانشین پیامبر اکرم (ص) از نظر زمانی در کدام گزینه نادرست است؟

۱) مراسم دعوت خویشان - نزول آیه ولایت - حدیث ثقلین - نزول آیه غدیر

۲) حدیث جابر - نزول آیه ولایت - نزول آیه تطهیر - مراسم دعوت خویشان
۳) مراسم دعوت خویشان - نزول آیه تطهیر - نزول آیه غدیر - حدیث ثقلین
۴) حدیث جابر - نزول آیه غدیر - نزول آیه تطهیر - حدیث منزلت

۳۷۰. نادرست: در میان مسئولیت‌های سه‌گانه رسول خدا (ص) مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی به مردم با ختم نبوت پایان می‌یابد و دو مسئولیت دیگر ادامه می‌یابد.

۳۷۱. درست

۳۷۲. نادرست: آیه تطهیر، در منزل ام‌سلمه نازل شد.

۳۷۳. درست

۳۷۴. نادرست: ختم نبوت به معنای پایان مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی می‌باشد و نیازی به آوردن کتاب جدید نیست.

۳۷۵. درست

۳۷۶. دریافت و ابلاغ وحی ۳۷۹. امامت

۳۷۷. عصمت ۳۸۰. جابر

۳۷۸. ولایت ۳۸۱. دریافت و ابلاغ وحی

۳۸۲. الف ۳ ب ۱ ج ۲

۳۸۳. برای آن بود که مردم با چشم خود ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

۳۸۴. فقط افرادی که ایمان راسخ دارند.

۳۸۵. یاران می‌خواستند چگونگی نماز خواندن را بدانند: پیامبر اکرم (ص) به مسجد آمد و به آنان فرمود: «این‌گونه که من نماز می‌خوانم، شما هم بخوانید» آن‌گاه نماز خواندن را به آنان تعلیم داد.

۳۸۶. چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم ۳۸۷. سه سال پس از بعثت

۳۸۸. من یار و یاور تو خواهم بود، ای رسول خدا

۳۸۹. امام باقر (ع) - رساندن سلام پیامبر (ص) به امام باقر (ع)

۳۹۰. تعلیم و تبیین دین (مرجعیت دینی) و ولایت ظاهری

۳۹۱. اولی‌الامر، همان‌طور که در حدیث جابر آمده است، همان امامان معصوم هستند که اطاعتشان مانند اطاعت از خدا و رسولش است.

۳۹۲. ب موضوع جانشینی امام علی (ع) و خاتمیت رسالت به‌طوریک جادر حدیث منزلت آمده است. عبارت «انت منی بمنزلة هارون من موسی» بیانگر جانشینی امام علی (ع) و عبارت «إلا أنه لا نبي بعدی» بیانگر خاتمیت پیامبر (ص) است.

۳۹۳. ب در میان مسئولیت‌های سه‌گانه رسول خدا (ص) تنها مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی به مردم، با ختم نبوت پایان می‌پذیرد.

۳۹۴. الف حدود سه سال از بعثت گذشته بود که آیه انذار از جانب خداوند به پیامبر نازل شد: «وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ»: «خویشان نزدیکت را انذار کن» پیامبر (ص) اقدام به دعوت از چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و در نهایت پس از یاری‌طلبی از ایشان و سکوت همه مهمانان و اعلام بیعت علی بن ابیطالب که در آن زمان نوجوانی بیش نبود پیامبر (ص) او را به‌عنوان جانشین انتخاب کرد و فرمود: «همانا این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود».

۳۹۵. الف عبارت «إلا أنه لا نبي بعدی» در حدیث بیانگر خاتمیت است. عبارتی که در قسمت دوم سؤال مطرح شده است به مسئله غدیر اشاره دارد که پس از «حجة‌البلاغ» بیان شد.

۳۹۶. ب نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت: زیرا گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن‌گونه که پیامبر اداره می‌کرد، اداره نماید، افزون‌تر می‌شد. از آنجایی که تشخیص معصومیت از سوی خدا ممکن است باید او امام را تعیین نماید.

۳۵۷. پیامبران با این‌که مانند ما انسان‌ها غریزه و اختیار دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی‌شوند: زیرا کسی گناه می‌کند که هوی و هوس بر او غلبه کند و کسی که حقیقت‌گناه و معصیت را مشاهده می‌کند و می‌داند که با انجام آن از چشم خدا می‌افتد و از لطف و رحمت او دور می‌شود، محبت به خداوند را با هیچ چیز عوض نمی‌کند.

۳۵۸. ۱ حمایت و به رسمیت شناختن گروه‌های تروریستی همچون داعش ۲ ضربه‌زدن به اسلام از طریق مسلمانان ۳ تقسیم کشورهای اسلامی به کشورهای کوچک برای کنترل بهتر آن‌ها ۴ تصرف گذرگاه‌های آبی و منابع نفتی مسلمانان

۳۵۹. برای این منظور شایسته است اعتقادات خود را با دانش و استدلال، اعتلا و ارتقا ببخشیم تا بتوانیم با دیگر مسلمانان بر اساس معرفت و استدلال سخن بگوییم و اعتقادات خود را به نحو صحیح و بدون نزاع و ناسزاگویی بیان کنیم.

۳۶۰. از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش‌های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم و به این سخن رسول خدا (ص) به خوبی عمل کنیم که فرمود: «هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می‌طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برخیزد، مسلمان نیست».

۳۶۱. روش این گروه‌ها چنین است که دشمنان اسلام مانند صهیونیست‌ها را دوست و برخی مسلمانان را دشمن معرفی می‌کنند: به طوری که مردم عادی به تدریج با دشمنان واقعی اسلام دوستی کنند و با گروهی از مسلمانان، دشمنی بورزند.

۳۶۲. ۱ از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم.

۲ از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش‌های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم. ۳ کسانی را که به ظاهر خود را مسلمان می‌نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می‌ورزند، بشناسیم و فریب برنامه‌های آنان را نخوریم.

۳۶۳. تأثیرناپذیری از فرهنگ زمانه در این آیه شریفه با کلیدواژه «القسط» به عدالت و برابری اشاره شده است که در آن فرهنگ سابقه‌ای نداشته است.

۳۶۴. آیه شریفه «أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَ مَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَ يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا»: «آیا ندیدم‌ای کسانی که گمان می‌برند به آنچه بر تو نازل شده و به آنچه پیش از تو نازل شده ایمان دارند، اما می‌خواهند داوری به نزد طاغوت برند، حال آنکه به آنان دستور داده شده که به آن کفر بورزند و شیطان می‌خواهد آنان را به گمراهی دور و درازی بکشاند»، بیانگر این حقیقت است که مراجعه به طاغوت حيله‌ای از ناحیه شیطان است و سبب گمراهی دور و دراز می‌شود.

۳۶۵. این آیه شریفه در مورد نپذیرفتن طاغوت به عنوان یکی از دلایل ولایت ظاهری است. اگر پیامبر در اجرای احکام اسلامی (ولایت ظاهری) معصوم نباشد، سبب انجام کارهایی مخالف دستورات خداوند و گمراهی مردم در اثر سرمشق گرفتن از پیامبر می‌شود.

پاسخ سؤالات درس ۵

۳۶۶. حدود سه سال از بعثت پیامبر (ص) گذشته بود که این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد: «خویشان نزدیکت را انذار کن».

۳۶۷. «وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ»: «همانا ولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را برپا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند».

۳۶۸. الف آیه ولایت ب حضرت علی (ع) ج ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان

۳۶۹. الف حدیث جابر ب ۱۲ امام (ع) ج در مدینه

۴۰۷. از آن‌جا که امام همه مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد، بنابراین باید همان صفات و ویژگی‌های پیامبر (ص) را نیز داشته باشد تا مردم به وی اطمینان کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند. از جمله این ویژگی‌ها «عصمت» است. البته تشخیص عصمت برای انسان‌ها ممکن نیست؛ یعنی انسان‌ها نمی‌توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است و مرتکب هیچ گناهی نمی‌شود. بنابراین، همان‌طور که پیامبر از طرف خدا معرفی و معین می‌شود، تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند.

۴۰۸. این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد: «خویشان نزدیکت را انداز کن.» برای انجام این دستور، رسول خدا (ص) چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم را دعوت کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به دین اسلام فرا خواند. همه مهمانان سکوت کردند و جوابی ندادند. در میان سکوت آنان، علی ابن ابی طالب (ع) که در آن زمان، نوجوانی بیش نبود، برخاست و گفت: «من یار و یاور تو خواهم بود، ای رسول خدا.» درخواست پیامبر (ص) سه بار مطرح شد و هر بار، همه سکوت کردند و تنها علی (ع) قاطعانه اعلام آمادگی و وفاداری کرد. پس از آن، پیامبر (ص) دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود: «همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.»

۴۰۹. این اقدام پیامبر اکرم (ص) نشان می‌دهد که: اولاً، جانشینی پیامبر (ص) چنان اهمیتی دارد که از همان روزهای اول دعوت، باید برای مردم مشخص شود. ثانیاً، جانشینی پیامبر (ص) ویژگی‌هایی دارد که نمی‌توان آن را به انتخاب مردم واگذار کرد. به همین جهت باید از همان ابتدا به مردم معرفی شود تا مردم آن جانشین را بشناسند.

۴۱۰. در یکی از روزها، نزدیک ظهر، فرشته وحی از جانب خداوند آیهای بر پیامبر نازل کرد که در آن ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان مشخص شده بود: «همانا ولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را برپا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند.» با نزول این آیه، رسول خدا (ص) دریافت که چنین واقعه‌ای رخ داده است و کسی در رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند، با شتاب و در حالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد آمد و پرسید: چه کسی در حال رکوع صدقه داده است؟ فقیری که انگشتری در دست داشت، به حضرت علی (ع) که در حال نماز بود، اشاره کرد و گفت: آری، این مرد در حال رکوع، انگشتر خود را به من بخشید. مردم که از محتوای آیه با خبر شده بودند، تکبیر گفتند و رسول خدا (ص) نیز، ستایش و سپاس خداوند را به‌جا آورد.

۴۱۱. رسول خدا (ص) فرمود: «ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند. نخستین آنان علی ابن ابی طالب است و سپس به ترتیب، حسن بن علی، حسین بن علی، علی بن الحسین، محمد بن علی: و تو در هنگام پیری او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان.» پس از محمد بن علی به ترتیب، جعفر بن محمد، موسی بن جعفر، علی ابن موسی، محمد بن علی، علی بن محمد، حسن بن علی و پس از ایشان فرزندش می‌باشد که هم‌نام و هم‌کنیه من است. اوست که از نظر مردم پنهان می‌شود و غیبت او طولانی می‌گردد تا آن‌جا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، بر عقیده به او باقی می‌مانند.»

۴۱۲. **الف** کتاب الله - عترتی اهل بیته - لَنْ تَضَلُّوا ابداً - لَنْ يَفْتَرَقَا **ب** همان‌طور که قرآن و پیامبر از هم جدا نمی‌شوند، قرآن و اهل بیت (ع) نیز همواره با هم‌اند. **ج** همان‌طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است. **د** کتاب خدا و اهل بیت (ع) همراه نشدن ابدی (تا روز قیامت)

۳۹۷. **الف** در آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ...»، خداوند به این نکته اشاره می‌کند که خداوند راه‌حل اسلام برای تداوم رسالت و اجرای احکام دین الهی را پیروی مردم از ولی الامر یا امامان بیان می‌کند. **۳۹۸**. گزینه ۲ «موارد» و «اج» صحیح است. امام در مورد «الف» بنا بر سخن پیامبر (ص) در حدیث جابر، مصادیق ولی الامر دوازده امام می‌باشند، نه چهارده معصوم. **۳۹۹**. گزینه ۲ «یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم...» نازل شد، جابر بن عبدالله انصاری نزد رسول خدا آمد و گفت: «یا رسول الله، ما خدا و رسول او را شناخته‌ایم، لازم است اولی الامر را نیز بشناسیم.» رسول خدا (ص) فرمود: «ای جابر، آنان جانشینان و امامان بعد از من‌اند.» سپس دوازده امام را معرفی فرمودند.

۴۰۰. گزینه ۳ «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ»، بر پیامبر نازل شد ایشان شتابان به مسجد رفتند و هنگامی که از انفاق امام علی (ع) در رکوع باخبر شدند، مصداق این آیه و ولی مسلمانان را در حضور همگان، امام علی (ع) اعلام نمودند تا امکان کتمان و مخفی کردن آن از بین برود.

۴۰۱. گزینه ۲ «اقامة نماز (یقیمون الصلاة) به همراه پرداخت زکات (یؤتون الزکاة) در واقع همان روایت انفاق حضرت علی (ع) در حالت رکوع است. مقصود خداوند از نزول این آیه، معرفی جانشین پیامبر (ص) در زمان و مکانی است که همه به چشم خود ببینند و نتوانند آن را مخفی کنند.

۴۰۲. گزینه ۲ «پیامبر اکرم (ص) در تبیین آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ» هنگامی که جابر از ایشان در خصوص شناخت مصادیق ولی الامر سؤال کرد، فرمود: «ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند...» که پیامبر (ص) در این حدیث نام دوازده امام را بیان فرمود و ایشان را به مسلمانان معرفی کرد.

۴۰۳. در این زمینه سه فرض مطرح است: **۱** قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) در این باره سکوت کرده‌اند.

۲ همچون مسئولیت اول، پایان این دو مسئولیت را نیز اعلام نموده‌اند. **۳** جانشین را تعیین نموده و دو مسئولیت «تعلیم و تبیین دین» و «ولایت و حکومت» را بر عهده وی قرار داده‌اند.

۴۰۴. زیرا قرآن کریم هدایت‌گر مردم در همه امور زندگی است و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیرگذار است بی تفاوت باشد. همچنین پیامبر اکرم (ص) آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت‌هاست و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی‌توجهی بگذرد. در حقیقت، بی‌توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر نقص دین اسلام است و این در حالی است که دین اسلام کامل‌ترین دین الهی است.

۴۰۵. زیرا نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا (ص) نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت: زیرا گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن‌گونه که پیامبر اداره می‌کرد، اداره نماید، افزون‌تر می‌شد. علاوه بر این که اصولاً حکومت و اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام‌شدنی و پایان‌پذیر نیست و همواره جامعه نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید.

۴۰۶. فرض سوم منطقی و قابل قبول است: یعنی رسول اکرم (ص) به فرمان خداوند، به تداوم تعلیم و تبیین دین و دوام حکومت پس از خود به شکل «امامت» فرمان داده و جانشین خود را تعیین کرده است و مانع تعطیلی این دو مسئولیت شده است.

۴۴۳. پیامبر گرامی اسلام در سال دهم هجرت عازم مکه شد تا فریضه حج را به جا آورد. این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد، به «حجّة البلاغ» و «حجّة الوداع» مشهور است. در این حج، حدود ۱۲۰ هزار نفر شرکت کرده بودند تا روش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا (ص) فرا گیرند و حج را با ایشان به جا آورند.

۴۴۴. واژه ثقلین به معنای دو چیز گران بهاست. مصداق این واژه در حدیث ثقلین پیامبر کتاب خدا و عترت و اهل بیت پیامبر (ص) است که سبب عدم گمراهی می‌شوند و از یکدیگر جدایی ناپذیرند.

۴۴۵. واقعه غدیر خم در سال دهم هجری رخ داد که پس از پایان مراسم حج بود و این واقعه مؤخر بر نزول آیه ابلاغ است.

۴۴۶. پیامبر (ص) در معرفی ترتیب امامان به جابر فرمود: «... علی بن الحسین، محمد بن علی؛ و تو در پیری او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان ...»

در واقعه یوم الانذار درخواست پیامبر (ص) از بزرگان بنی هاشم برای پذیرفتن دعوت ایشان سه بار تکرار شد و در هر سه بار فقط علی (ع) با پیامبر (ص) بیعت کردند.

۴۴۷. با توجه به آیه تطهیر «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»، حضرت فاطمه زهرا (س) جزء اهل بیت است و اگرچه عهده دار امامت نبوده، اما علم و عصمت کامل دارد و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است.

۴۴۸. زمانی که آیه ولایت «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»: «همانا ولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را برپا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند» بر پیامبر نازل شد، رسول خدا (ص) دریافت که چنین واقعه‌ای رخ داده است و کسی در حال رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند، باشتاب و در حالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد آمد.

مصداق این آیه، امام علی (ع) است و نزول این آیه در چنین شرایطی و اعلام ولایت حضرت علی (ع) از جانب رسول خدا (ص)، برای آن بود که مردم با چشم ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

۴۴۹. توجه کنید برای پاسخ به این سؤال لازم است که انتهای آیه را حفظ باشید. خداوند در عبارت «فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَةَ» اهمیت مسئله ولایت و جانشینی را بیان می‌کند، زیرا می‌فرماید اگر ولایت حضرت علی (ع) را اعلام نکنند، رسالتش را انجام نداده است و در عبارت «وَاللَّهُ يَعصمك من الناس ان الله لا يهدى القوم الكافرين» به پیامبر وعده می‌دهد که او را حفظ خواهد کرد، زیرا ابلاغ این پیام الهی منافع برخی را به خطر می‌انداخت. از میان «کافران» و «منافقان» که در گزینه‌ها آمده، «منافقان» صحیح است؛ زیرا کافران یا موضوع جانشینی پیامبر (ص)، کاری نداشتند، در حالی که مسلمانان منافق پس از رحلت رسول خدا (ص) مانع از انجام فرمان ایشان مبنی بر جانشینی علی (ع) شدند.

۴۵۰. در حدیث جابر، پیامبر (ص) در تفسیر اولی الامر، نام دوازده امام را بیان می‌کنند و هنگامی که به نام امام زمان (ع) می‌رسد ایشان را هم نام و هم کنیه خودشان معرفی کرده و مسئله غیبت ایشان را مطرح می‌کنند. در حدیث «... لا نبی بعد: ... پیامبری پس از من نیست» بیانگر مفهوم «ختم نبوت» است.

۴۵۱. گزینه «ج» و «د»، صحیح هستند و مربوط به حدیث ثقلین می‌باشند، ولی موارد «ب» و «ه» ارتباطی به حدیث ثقلین ندارند.

اهل بیت به معنای خاص که از هر پلیدی دور باشند، فقط شامل همان چهار نفر (امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع)) می‌شود. این پیام مربوط به آیه تطهیر است. مورد «ه» مربوط به آیه اطاعت می‌باشد.

۴۱۳. الف حدیث منزلت ب این حدیث درباره منزلت و جایگاه حضرت علی (ع) می‌باشد و به موضوع خاتمیت پیامبر (ص) و جانشینی حضرت علی (ع) اشاره نموده است.

۴۱۴. الف آنچه بر او نازل شده و بدان فرمان یافته، به مردم برساند و ابلاغ کند. ب به آن میزان است که اگر انجام نگیرد، اصل رسالت به انجام نرسیده است. ج زیرا ابلاغ این پیام، منافع برخی را به خطر می‌اندازد و احتمال آن بود که به مخالفت برخیزند. د حدیث غدیر

۴۱۵. الف «عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرْكُمْ تَطْهِيرًا» ب آیه تطهیر - در منزلت ام سلمه ج ۱ این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر را در برمی‌گیرد که مقام عصمت دارند؛ یعنی در این جا افراد خاصی از اهل بیت مورد نظر است و شامل همه نمی‌شود. ۲ چون این تعداد خاص معصومانند، سخن و عمل آنان، مطابق با دین و بیان‌کننده دستورات الهی است.

۴۱۶. پس از نزول آیه ابلاغ و قبل از حدیث غدیر بیان شده است. ۴۱۷. این حدیث در روز غدیر از زبان پیامبر (ص) بیان شده است و درباره اعلام جانشینی حضرت علی (ع) می‌باشد.

۴۱۸. نادرست: حدیث غدیر در سال دهم هجرت، در محلی به نام غدیر خم بیان شد. ۴۱۹. نادرست: موضوع غیبت امام زمان (عج) در حدیث جابر آمده است.

۴۲۰. نادرست: در واقعه انذار، رسول اکرم (ص) برای اولین بار علی (ع) را به عنوان برادر، وصی و جانشین خود معرفی کردند. ۴۲۱. درست

۴۲۲. نادرست: کلمه «مولا» در حدیث «من کنت مولا فلهذا علی مولا» به معنای سرپرست است نه دوست.

۴۲۳. نادرست: وقتی پیامبر به پیشگاه خداوند دعا فرمود: «خداوند اینان اهل بیت من اند، آنان را از هر پلیدی حفظ کن» پس از این دعای پیامبر آیه تطهیر نازل شد.

۴۲۴. ثقلین ۴۲۵. هدایت - رستگاری

۴۲۶. از قرآن و عترت (اهل بیت) پیروی کنند.

۴۲۷. شریک در امر هدایت ۴۲۹. علم - عصمت

۴۲۸. ایمان راسخ ۴۳۰. تطهیر

۴۳۱. الف ۴ ب ۱ ج ۲ د ۵

۴۳۲. آیه انذار - آیه ولایت - آیه اطاعت - آیه ابلاغ

۴۳۳. حدیث جابر - حدیث ثقلین - حدیث منزلت - حدیث غدیر

۴۳۴. از خداوند خواست که برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم قرار دهد.

۴۳۵. پیامبر اکرم (ص) برای آگاهی مردم از این موضوع (عصمت اهل بیت (ع)) مدت‌ها هنگام رفتن به مسجد از در خانه فاطمه (س) می‌گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می‌زد و آیه تطهیر را می‌خواند.

۴۳۶. از حاضران خواست که مطالب گفته شده را به غایبان برسانند.

۴۳۷. علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است؛ همان گونه که رسول خدا (ص) این دو ویژگی را دارا بود.

۴۳۸. چون ایشان علم و عصمت کامل دارند.

۴۳۹. کتاب خدا قرآن و عترتش - و سفارش فرمود تا وقتی که به این دو تمسک جویند هرگز گمراه نمی‌شوند و این دو هیچ‌گاه از هم جدا نمی‌شوند.

۴۴۰. گمراه نشدن

۴۴۱. «خدا یا! اینان اهل بیت من اند، آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن»

۴۴۲. پیامبر (ص) فرمودند: «ای مردم، چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟»

تعاریف

- پیامبری شده است. قرآن کریم به این کارها نام «آیه» را داده و اندیشمندان اسلامی به آن نام «معجزه» دادند. (درس ۳)
- تجدی:** مبارزه طلبی خداوند برای کسانی که در الهی بودن قرآن کریم شک دارند. (درس ۳)
- کاتبان وحی:** نویسندگان وحی که به دستور پیامبر (ص) مأمور نوشتن قرآن بودند. (درس ۴)
- حافظان وحی:** افسرانی که آیات قرآن را فرامی‌گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن عمل می‌کردند. (درس ۴)
- ولایت:** به معنی سرپرستی و رهبری است. (درس ۴)
- طاغوت:** کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، درحالی که فرمان و قانون‌شان نشأت‌گرفته از فرمان الهی نیست. پذیرش حکومت ایشان و انجام دستورهایشان بر مسلمانان حرام است. (درس ۴)
- تقیه:** ائمه اطهار می‌کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد را مخفی نگه دارند. به‌گونه‌ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند. (درس ۸)

۲۳

تعاریف

- نیازهای طبیعی و غریزی:** نیازهایی که خداوند پاسخ به آن‌ها را در جهان خلقت آماده کرده است. (درس ۱)
- نیازهای بنیادین:** نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است و پاسخ صحیح به این سعادت نیازهای اساسی است که انسان را تضمین می‌کند. این نیازها به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و بالاخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که انسان تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد. (درس ۱)
- هدایت ویژه انسان:** انسان ویژگی‌هایی دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می‌کند و همین امر سبب شده شیوه هدایت او متفاوت باشد. یکی از این ویژگی‌ها، توانایی تفکر و تفکر و ویژگی دیگر قدرت اختیار و انتخاب اوست. (درس ۱)
- عین:** به معنای راه و روش است. (درس ۲)
- اسلام:** راه و روشی که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده، یعنی همان دین الهی. (درس ۲)
- فطرت:** نوع خاص آفرینش انسان (درس ۲)

۲۱

احادیث

- امام عصر (عج) (در پاسخ به یکی از یاران خود به نام اسحاق بن یعقوب درباره رویدادهای جدید عصر فیت: «و اقا الحوادث الواقعة فارجعوا فیها الی رِوَاةِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ خُجَّتْ عَلَیْكُمْ وَ اَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ» در مورد رویدادهای زمان به راویان حدیث ما رجوع کنید. که آنان حجت من بر شماستند و من حجت خدا بر آن‌ها می‌باشم. (درس ۱۰)
- خداوند (خطاب به انسان): «ای فرزند آدم، این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم.» (درس ۱۱)
- امام علی (ع): «إِنَّهُ لَیْسَ لِتَقْسِمْ تَمَنُّ إِلَّا الْجَنَّةَ فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا، هَمَاتَا بِيَهَابِي لِلَّهِ جَانِ شَمَا جَزْ بِيَهَابِي نِيَسْتِ، بِسْ أَعُوذُ بِكَ يَا رَبِّ لِيَكُنَّ لِي مِنَ الْوَالِدِ الْوَالِدِ» (درس ۱۱)
- امیرالمؤمنین علی (ع) (وصف انسان‌هایی که عزت خود را در بندگی خدا یافته‌اند): «خَالِقِ جِهَانَ فِي نَظَرِ أَنْتَانَ عَظِيمِ اسْتِ فِي نَتِیْجَةِ فِیْرِ خَدَا فِي عَیْنِ أَنْتَانِ كَوَیْجِ اسْتِ.» (درس ۱۱)
- امیرالمؤمنین علی (ع): «بِنَدَةِ كَسِي مِثْلِ خُودَتِ نَبَاشِ» زیرا خداوند تو را آزاد آفریده است.» (درس ۱۱)

۱۹

خلاصه درس

- عصمت پیامبر اکرم (ص):** محفوظ بودن از گناه و خطاست.
- تشخیص عصمت:** تشخیص توانایی مقاومت فرد در مقابل وسوسه گناه فقط توسط خداوند ممکن است.
- برنامه وحدت مسلمانان:** ۱ خودداری از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان ۲ دفاع از مظلومان با روش‌های درست در تمام نقاط جهان و کوشش برای رهایی آنان از ظلم ۳ شناسایی مسلمانان فریبکار
- درس پنجم**
- رویدادهای تعیین جانشین پیامبر (ص)**
- ۱ نزول آیه انذار**
- پیامبر اکرم (ص): «همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود»
- ۲ نزول آیه ولایت**
- «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُتَمِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ»
- ۳ حدیث جابر**
- پیامبر (ص):** «ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند. نخستین آنان علی بن ابی‌طالب است و سپس به ترتیب: حسن بن علی»

۲۹

خلاصه درس

- آشنی پیامبر جدید آوردن کتاب‌های جدید نشانگر این است که بخشی از تعلیمات پیامبر قبلی اکنون نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای مردم باشد.
- وجود دو یا چند دین در یک زمان بیانگر ایمان نیاوردن پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر و سرپیچی از فرمان خدا و عدم پیروی از پیامبران گذشته است.
- درس سوم**
- معجزه:** کارهای خارق‌العاده‌ای که پیامبران انجام می‌دادند و هیچ‌کس بدون تأیید و اذن خداوند قادر به انجام آن‌ها نبود.
- تجدی (مبارزه طلبی):**
- آسان‌ترین راه برای غیراهی نشان دادن اسلام و قرآن کریم آوردن سوره‌های مشابه یکی از سوره‌های این کتاب الهی است.
- جنبه‌های اعجاز قرآن کریم**
- اعجاز لفظی**
- اعجاز محتوایی**
- انسجام درونی در عین نزول تدریجی
- تأثیرناپذیری از عقاید دوران جاهلیت
- جامعیت و همه‌جانبه بودن
- ذکر نکات علمی بی‌سابقه: ۱ حرکت زمین
- ۲ انبساط جهان

۲۷

خلاصه درس

- درس اول**
- نیازهای انسان**
- نیازهای طبیعی و غریزی: نیاز به آب، هوا، غذا و پوشاک
- نیازهای فرا طبیعی و بنیادین و اساسی
- شناخت هدف زندگی
- درک آینده خویش
- کشف راه درست زندگی
- ویژگی‌های پاسخ مناسب به نیازهای فراطبیعی انسان:**
- ۱ کاملاً درست و قابل اعتماد ۲ همه‌جانبه
- ویژگی‌های پاسخ‌دهنده به نیازهای فراطبیعی**
- آگاهی کامل از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظرفیت روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او.
- علم نسبت به سرنوشت انسان‌ها پس از مرگ
- درس دوم**
- فطرت مشترک، منشأ دین واحد است.
- فطرت: نوع خاص آفرینش است.
- ویژگی‌های فطری مشترک:** ۱ استعداد تفکر و قدرت اختیار ۲ تمایل به فضیلت‌های اخلاقی و بی‌سزایی از رذائل اخلاقی ۳ علاقه به زیبایی‌ها، خوبی‌ها و کمالات نامحدود ۴ گریزان از فنا و نابودی و در جست‌وجوی زندگی جاودانه.

۲۵

خلاصه درس

- مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه**
- وحدت و همبستگی اجتماعی
- استقامت و پایداری در برابر مشکلات
- افزایش آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی
- مشارکت در نظارت همگانی (امر به معروف و نهی از منکر)
- اولویت دادن به اهداف اجتماعی
- وظیفه کارگزاران:** مدیران و مسئولان جامعه که امروزه امور سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه را برعهده دارند؛ در واقع، کارگزاران یاران و کمک‌کنندگان به رهبر و خادمان ملت.
- درس یازدهم**
- عزت:** نفوذناپذیری و تسلیم نشدن به ذلت‌شکست‌پذیری و مغلوب و تسلیم بودن
- راه‌های تقویت عزت**
- شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک
- توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او
- اسوه‌های عزت در برابر ستمگران:** ۱ پیامبر اکرم (ص) ۲ امام حسین (ع) ۳ حضرت زینب (س) ۴ علی (ع) ۵ دانی
- درس دوازدهم**
- خانواده:** مقدس‌ترین بنای اجتماعی نزد خداوند است.

۲۵

خلاصه درس

- دوران امامت امام زمان (عج)**
- غیبت صغری (کوتاه‌تر): به مدت ۶۹ سال، از سال ۲۶۰ تا سال ۳۲۹ هـ.ق.
- ارتباط با مردم از طریق «نواب اربعه» و «نواب خاص»؛ چهار یار مورد اعتماد امام و واسطه ارتباط با پیروان
- غیبت کبری (طولانی‌تر): از سال ۳۲۹ هـ.ق تا کنون
- دلایل غیبت امام عصر (عج)**
- ناسیاسی و قدرناشناسی مردم
- سخت‌گیری حاکمان عباسی و طراحی نقشه قتل امام زمان
- موعود و منجی در ادیان:** عقیده اصلی همه پیامبران الهی ظهور منجی برای تحقق وعده الهی پیروزی حق بر باطل در پایان تاریخ است.
- موعود در اسلام:** ۱ اعتقاد اهل سنت: امام «مهدی» از نسل پیامبر اکرم و حضرت فاطمه (س) است، اما هنوز به دنیا نیامده است.
- ۲ اعتقاد شیعیان: موعود و منجی انسان‌ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری است.
- مسئولیت‌های منتظران**
- تقویت معرفت و محبت به امام
- پیروی از فرمان‌های امام عصر
- آماده کردن خود و جامعه برای ظهور
- دعا برای ظهور امام

۳۳

خلاصه درس

- عصمت ائمه اطهار (ع)**
- دعای پیامبر (ص): «خداایا اینان اهل بیت من‌اند؛ آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن»
- نزول آیه تطهیر: «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمُ تَطْهِيرًا»
- درس ششم**
- سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه**
- تلاش برای برقراری عدالت و برابری
- محبت و مدارا با مردم
- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم
- مبارزه با فقر و محرومیت
- قضائات و ویژگی‌های امام علی (ع):** ۱ عدالت بی‌مانند ۲ علم بی‌کران
- درس هفتم**
- چالش‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عصر ائمه (ع)**
- ۱ ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم
- ۲ تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث
- ۳ ارائه الگوهای نامناسب
- ۴ تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت

۳۱